

Weigeliaplein (foto Jan Bron Dik)

SLOOPWOEDE

In Den Haag wint spreadsheetarchitectuur het van 'stadsvernieuwing als kulturele activiteit'

Rotterdam staat bekend als de sloophoofdstad van Nederland, maar ik durf te stellen dat momenteel Den Haag bovenaan staat in de nationale sloopstrijd. In Den Haag wint spreadsheetarchitectuur het van stadsvernieuwing als kulturele activiteit. Renovatie en hergebruik komen niet voor in het vocabulaire van eigenaren en de gemeente Den Haag. Letterlijk van alles wordt gesloopt.

Goed voorbeeld is beschermd stadsgezicht De Dreven; aangewezen als beschermd stadsgezicht vanwege de gave wederopbouwarchitectuur. Sloop is nu volgens de gemeente geoorloofd, want anders kan er niet 300% worden verdicht.

Alle bestaande gebouwen moeten wijken voor nieuwbouw. De tijden dat PvdA-wethouder Adri Duivesteijn in Den Haag furore maakte met zijn befaamde uitspraak *Stadsvernieuwing is een kulturele activiteit* zijn hiermee echt voorbij. Participatie is beperkt tot klankbordgroepen, zonder daadwerkelijke macht of inspraak. In een klankbordgroep zit je namelijk voor jezelf en niet als vertegenwoordiger van de buurt.

Ook beginnen woningcorporaties, met de zegen van de gemeente, al voor de besluitvorming met een uitsterfbeleid voor reguliere huurders. Zij worden vervangen door tijdelijke contracten, antikraak of gewoon keiharde leegstand. Zo blijven alleen de extreem standvastigen over om te vechten voor hun steeds verder aftakelende buurt.

Precies de reden waarom Duivesteijn als wethouder in 1984 het roer omgooid: "Inspraak bleek, ondanks alle goede bedoelingen van bewonersvertegenwoordigers, een participatieproces te zijn waarvan de uitkomst van tevoren al vaststond. Steeds nadrukkelijker wordt duidelijk dat er sprake is van een voorgeprogrammeerde bouwmaschine die in de praktijk in veel wijken en steden dezelfde bouwplannen opleverde. Vooral het verlies van de eigen identiteit van de karakteristieke oude wijken schrijnt."

Heijmans-huismerkwooning

Ook nu sluiten corporaties raamovereenkomsten met bouwers en ontwikkelaars. De markt neemt het over.

Er is bijna geen corporatie meer in Den Haag die het ontwikkelen en bouwen in eigen hand houdt. Hele buurten worden zo door de markt ontwikkeld en daarbij door de overheid gefaciliteerd. Voor de markt lijkt herontwikkeling en renovatie vaak te ingewikkeld, te complex en dus te duur. Je kiest maar een Heijmans-huiskamerwoning (ja, die bestaan echt) en alles wat anders moet is een plusbedrag.

Waar leidt dit op sloop gerichte beleid toe? Eenheidsworst van nieuwbouw. Zoveel mogelijk, zo goedkoop mogelijk, zonder respect voor de plek en de gemeenschap. Met andere woorden: spreadsheetarchitectuur. Kan het ook anders? Ja, maar dat gaat niet zonder slag of stoot. In de recente geschiedenis ontsprongen slechts twee Haagse projecten de dans. Allereerst werd de sloop van de jaren '30 woningen in de Notenbuurt omgezet in liefdevol herstel. Zo kunnen deze sociale woningen weer jaren mee. Vervolgens werd de veegpost van de gemeentereiniging in Scheveningen - na aandringen vanuit de raad - toch gerenoveerd. Een prachtig ontwerp van architectenbureau Braaksma & Roos volgde. Met als resultaat een blijde buurt, een waardevolle aanvulling op de geschiedenis van de plek en dat allemaal binnen budget. Zo moeilijk hoeft behoud dus niet te zijn.

SoZaWe-gebouw

Onlangs was er weer veel aandacht voor de aanstaande sloop van het door Herman Hertzberger ontworpen ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SoZaWe). Het is goed om te weten dat wethouder Joris Wijsmuller (van 2014-2018 wethouder Stadsontwikkeling, Wonen, Duurzaamheid en Cultuur) in eerste instantie aanstuurde op behoud en hergebruik van dit iconische ontwerp. Het bureau van Hertzberger heeft een origineel plan gemaakt om het gebouw geschikt te maken voor woningen. Een wethouderswisseling betekende echter dat alle eerdere kaders overboord werden gegooid. Opeens mochten er twee keer zoveel programma's op de locatie worden gerealiseerd. Wellicht kwam dit besluit tot stand door de hoge aankoop prijs die voor het gebouw is betaald. Ook speelden de ambities van toenmalig wethouder Boudewijn Revis (2018-2020 wethouder Stadsontwikkeling, Wonen en Scheveningen) een rol. Snel veel bouwen was zijn doel.

Hertzberger is echter onvermurwbaar en blijft zich verzetten tegen de sloop (zie ook Ons Den Haag 2022.06, red.). Hij heeft daarvoor twee belangrijke redenen. Ten eerste bestaat het nieuwe programma uit superkleine woningen voor alleenstaanden. Er zijn geen sociale woningen gepland waar je met een gezin oud kan worden.

Ten tweede is sloop kapitaalvernietiging en zeer slecht voor het milieu. Met hergebruik van het dertig jaar oude betonskelet is er ruim 25% te besparen op de bouwkosten en

Protest voor behoud van het Weigeliaplein
(foto Frank Jansen / AD)

wordt er veel minder CO₂ uitgestoten, een win-win situatie. Kijkend naar de nieuwbouwplannen is het gemakkelijk om er een derde reden aan toe te voegen. Terwijl in Hertzbergers ontwerp zijn opvattingen over ontmoeting, licht en ruimte centraal stonden, is het nieuwe ontwerp van Barcode het best te omschrijven als spreadsheetarchitectuur. Bouwen als *Kulturele Activiteit*? Absoluut niet!

Weigeliaplein

Een recent ander voorbeeld zijn de woningen rondom het Haagse Weigeliaplein. Het is een bijzonder complex van grote cultuurhistorische waarde met een hechte groep bewoners. De gebouwen zijn sinds de jaren '70 niet meer gerenoveerd en zien er dus niet al te best uit. Hier wil een corporatie, in samenwerking met een ontwikkelaar, 400 sociale woningen uit de jaren '30 slopen en 500 woningen (waarvan 430 sociaal en 70 koop) terugbouwen.

Dat het ook anders kan toont het door de bewoners en Superuse Studios gemaakte alternatieve plan, dat goedkoper én duurzamer is dan nieuwbouw omdat er geen energie met sloop verloren gaat. Het plein, de verhalen en de geschiedenis blijven zo behouden en de bestaande gebouwen kunnen weer 100 jaar mee. Mocht verdichting nodig zijn, dan zijn de gebouwen op te toppen om meer woningen te realiseren. Toch willen de corporatie en wethouder Balster van Volkshuisvesting er niet aan. Zij weigeren de stadsvernieuwing als een *kulturele activiteit* te zien. Ook in deze plannen is de spreadsheet van sloop en nieuwbouw koning.

Tim de Boer is architect/stedenbouwkundige en fractie-medewerker van de Haagse Stadspartij (HSP) in de Haagse gemeenteraad. Dit artikel verscheen op 28 augustus jl. in *De Architect*, vakblad voor architecten.